

Max Shachtman

Stalin erbjuder Hitler en olivkvist

mars 1939

Ur *Socialist Appeal*, vol. III nr 16, 17 mars 1939, s. 1 och 3.

Det sovjetiska kommunistpartiet (SUKP(b)) höll sin 18:e kongress 10-23 mars 1939. I denna artikel kommenterar Shachtman främst den verksamhetsberättelse som Stalin höll redan på kongressens första dag. Shachtman, liksom en hel del andra sovjetkännare (däribland Trotskij – se lästipsen allra sist) insåg att Stalins tal innehöll tydliga signaler som tydde på att man ville förbättra relationerna till Nazityskland. En utveckling som skulle krönas med slutandet av Molotov-Ribbentrop-pakten i augusti 1939.

Texten till Stalins rapport till Sovjetunionens kommunistiska partis 18:e kongress finns ännu bara i förkortad form och det har vid detta skrivande inte funnits tillräckligt med tid för att ge rapporten den detaljerade och grundliga analys den förtjänar.¹

Även den förkortade versionen är dock viktig och tillräckligt tydlig för ett antal preliminära iakttagelser, både med hänvisning till vad den utelämnar och vad den innehåller.

1. På tröskeln till ett av de mest katastrofala nederlag som någonsin drabbat Kommunistiska internationalens politik – vilket är ett annat sätt att säga det ryska kommunistpartiets politbyrå – eller för den delen någonsin drabbat arbetarklassen i Europa, nämligen folkfrontens sammanbrott i Spanien, lägger Stalin fram en rapport för partikongressen utan att med ett ord nämna det spanska nederlaget. Vad hans tal beträffar har det spanska inbördeskriget aldrig existerat.

2. Dessutom nämns inte alls folkfrontens politik och rörelse i allmänhet, Stalins huvudsakliga bidrag till arbetarrörelsen under de senaste åren. Dess existens och den väg den har följt nämns helt enkelt inte, än mindre granskas och analyseras, såvitt framgår av en noggrann genomgång av den ganska omfattande sammanfattningen av rapporten i *Daily Worker*.

Det finns vissa saker som det är bättre att tåga om!

3. Om systerpartiernas arbete – kom ihåg att han trots allt talar till den ryska sektionen av Komintern – inte ett ord. Om de judiska flyktingarna från fascismens barbari och Sovjetunionens inställning till dem, inte ett ord. Om kollapsen av hela hans utrikespolitik, inte ett ord. Om den fysiska utrotningen av hela det gamla gardet inom bolsjevikpartiet, av hundratals ledande tjänstemän inom regeringen, partiet, armén och flottan, polisen ... en flyktig hänvisning, som om det vore en bagatell.

4. Minst lika betydelsefullt som utelämnandet av hänvisningar till hans tidigare utrikespolitik är den serie uttalanden som rör den nuvarande utrikespolitiken. Det skulle vara mer korrekt att säga att Stalin inte angav någon ny utrikespolitik, utom i en så försiktig och oklar form att han kunde göra ytterligare en ”strategisk reträtt” till den gamla. Men även i sin försiktiga form är

¹ Stalins ”Verksamhetsberättelse på adertonde partikongressen om SUKP(b):s arbete” finns i sin helhet i *Leninismens problem*, (1951) s 855-918. I denna artikel har vi använt den versionen för citat ur talet.

Talet finns på engelska (på MIA): [Report on the Work of the Central Committee to the Eighteenth Congress of the C.P.S.U.\(B.\)](#).

På MIA finns även en (officiell) skrift med fler tal, resolutioner m m från kongressen: [The Land of Socialism Today and Tomorrow. Reports and Speeches at the Eighteenth Congress of the CPSU\(Bolsheviks\)](#)

den redan en fullständig fördömelse av den politik som hittills ansetts helig och okränkbar i alla officiella stalinistiska kretsar.

5. Den ”demokratiska front” som all stalinistisk utrikespolitik byggde på – ”demokratiernas enade front mot de fascistiska aggressorerna och krigshetsarna” – har Stalin kastat överbord utan ett plask. I dess ställe finns något så ”nytt” att det måste ha haft en chockerande effekt på stalinistiska papegojor över hela världen.

Stalin sträcker ut en olivkvist till de fascistiska makterna, främst till Tyskland. De dundrande fördömandena av fascismen, som hittills har fyllt sidorna i den stalinistiska pressen, ersätts i Stalins rapport av en extremt mjuk och återhållsam kommentar om axelmakternas aktiviteter. Men hans frontförändring är mycket mer drastisk än så. I själva verket erbjuder han en ursäkt för dem och deras aktiviteter.

För första gången på många år hör vi från en stalinists mun en mycket noggrann förklaring till orsaken till den ”fascistiska aggressionen”.

Allt beror, får vi nu veta (eller snarare, stalinisterna får lära sig), på rent imperialistiska rivaliteter mellan ”demokratierna” och axelmakterna. Dessa rivaliteter, får vi vidare veta, går tillbaka till den ojämlika fördelningen av krigsbyten från förra världskriget (i fallet Italien och Japan) och till det orättfärdiga Versaillesfördraget som påtvingades Tyskland. ”Tyskland, som tillfogats ett allvarligt slag av det första imperialistiska kriget och Versailles-freden, anslöt sig till Japan och Italien samt krävde utvidgning av sitt territorium i Europa och återställande av de kolonier, som segrarna i det första imperialistiska kriget berövat det”, säger Stalin nu.

Demokratierna är nu aggressorerna

Med andra ord har maktkonflikterna inte grundats på den ädla idealism som ”demokraterna” å ena sidan och ”aggressorerna” å andra sidan står för, utan på klassiska imperialistiska överväganden som ”en nyuppdelning av världen”. Men var inte denna idé fram till igår ren ”trotskistisk-fascistisk” kätteri?

Men Stalin går ännu längre. De verkliga aggressorerna, de verkliga krigshetsarna, påpekar han mycket utförligt, är i själva verket inte makter som Tyskland, utan snarare ... demokratierna! Otroligt, men sant.

Hur? Mycket enkelt. Ingen i Ryssland tänker på ett krig med Tyskland, det är självklart. Men vad som är ännu viktigare är att ingen i Tyskland, förutom några få galningar, tänker på krig mot Sovjetunionen. Allt prat om att Hitler vill erövra och annektera Ukraina är rent nonsens. Vem har hittat på denna myt? DEMOKRATIERNA! Det säger Stalin.

Det var demokratierna som, enligt Stalin, började ”driva tyskarna allt längre åt öster, lova dem ett lätt byte samt intala dem: Börja ni bara krig mot bolsjevikerna, så skall nog allt gå bra ... Det måste erkännas, att också detta i hög grad ser ut som att egga och uppmuntra aggressorn”.

Varnar för förhandlingar med Tyskland

Om Stalin menar något med detta kan det bara vara att det är ”demokratierna” som försöker driva de fascistiska makterna in i ett krig! För att göra detta ännu tydligare och mer eftertryckligt påpekar Stalin att demokratierna, anhängarna av ”icke-inblandningspolitiken”, har som mål att

inte hindra, låt oss säga Tyskland att snärja in sig i de europeiska angelägenheterna, att inveckla sig i krig mot Sovjetunionen, [utan snarare] att låta alla krigsdeltagare sjunka ned i krigets moras, att i all tysthet uppmuntra dem häri, låta dem försvaga och utmatta varandra för att sedan, då de är tillräckligt försvagade, träda fram på scenen med friska krafter, uppträda i ”fredens intresse” – naturligtvis – och diktera de försvagade krigsdeltagarna sina villkor.

Stalin säger till ”demokratierna”: Tro

inte att jag tänker rädda er ur knipan. Om ni inte samarbetar med mig kan jag alltid sluta ett avtal med er rival, Tyskland.

Till Hitler säger han: Jag är inte på något sätt bunden till London, Paris och Washington. Det finns ingen anledning att vi ska gå i krig mot varandra tills vi båda är utmattade och ”demokratierna” kommer in och pressar ut oss båda ur bilden. Istället för att låta er hetsas mot Sovjetunionen, låt oss samarbeta så att ni kan rikta er uppmärksamhet mot att återta de kolonier ”som togs från henne (Tyskland) av segrarna i det första imperialistiska kriget”.

Till sina forna allierade i Nationernas förbund hotar Stalin med en ny vändning i utrikespolitiken. Till Hitler sträcker Stalin ut en hand, åtminstone halvvägs.

Vilket, i korthet, innebär att Stalin har överlämnat initiativet till nästa steg i världspolitiken till – Hitler!

Lästips

SUKP(b):s 18:e kongress innebar att de som var mer klarsynta förstod att Stalin ville öppna upp för en uppgörelse med Nazityskland. Se t ex artiklarna från mars-juli 1939 i artikelsamlingen: [Trotskij om andra världskriget](#).

Se även (av Shachtman): [Behind the Stalin-Hitler Pact](#) (september 1939)

Historiska arbeten

Isaac Deutscher, [Stalin](#), kap. 11, ”Utrikespolitiken och Komintern II (1934-41)”, innehåller bl a en redogörelse för Stalins tal och dess innebörd.

Robin Blick: [Ohelig allians - Stalins pakt med Hitler](#). Artikelförfattaren tar upp flera händelser från hösten 1938 och framåt, som visar att Moskva strävade efter att förbättra relationerna med Nazityskland (s. 3-5)

I augusti 1939 kom Stalin och Hitler överens om en icke-angreppspakt och kort därefter startade 2:a världskriget. Om detta se:

Jean-Jacques Marie: [Samarbetet Stalin-Hitler. Om Molotov-Ribbentrop-pakten och dess följder](#)

William L Shirer: [Sovjetunionen, Tyskland och Andra världskrigets inledning](#).